

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

Kulturmiljöenheten
Ulrika Jansson
Direktnr 023-813 59
Faxnr 023-812 28
ulrika.jansson@lansstyrelsen.se

Avesta, Dr

L 2182

Beslut

1(3)

2011-03-21

Dnr: 432-2332-92

Delg. kv

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉAMBETET

Byggnadsminnesförklaring av Klosterskolan, Laxen 1, Avesta kommun.

(2 bilagor)

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 3 kap 1 § lag (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) att förklara Klosterskolan i Avesta för byggnadsminne.

Skyddsområdet omfattar det på situationsplan (bilaga 2) med röd begränsningslinje avgränsade området med därtill hörande byggnader.

Länsstyrelsen meddelar enligt samma lag och kapitel 2 § följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden får inte rivas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme, ursprungliga planlösning eller äldre fasta inredning.
3. Stjärnsundsuret i klocktornet får inte tas bort eller på annat sätt förändras.
4. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Det område som på situationsplanen avgränsas med röd linje skall hållas i sådant skick att byggnadens utseende och karaktär inte förvanskas.

Samråd skall ske med Länsstyrelsen i frågor som rör underhåll och vård av byggnaden.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna kan Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

Redogörelse för ärendet

Frågan om byggnadsminne väcktes 1992-02-26 av Ann-Marie Gunnarsson, Ludvika.

Klosterskolan i Avesta stod färdig 1880 och arkitekt var Adolf Kjellström från Örebro. Planen ritades av bruksförvaltaren vid Avesta jernverk, Albert Bergström, med assistans från sin bror Carl Johan Bergström. Byggnaden uppfördes enligt överintendentämbetets normalbestämmelser för skolor beräknade för minst 180 barn.

2011-03-24 beslöt. Sh
Ulrika Jansson Ff: PM-reg An / Jh

Skolbyggnaden är gestaltad i nygotisk arkitektur. Yttermurarna består av dubbla slaggstensmurar, och utrymmet dem emellan har fyllts med kolstybb för att rummen skulle bli varma och fuktfria. De dubbla murarna förbinds vid varandra med järn som murats in vid fönster- och dörrkarmar. Murarna stöttas utvändigt av murade strävpelare. Genom specialgjutna slaggtegel har byggnaden försetts med flera medeltidsinspirerade detaljer. Särskilt utsmyckade är fönster- och dörröppningar.

Byggnaden har en oregelbunden planform och består av ett våningsplan samt inredd vind under det höga sadeltaket. På taket reser sig ett klocktorn, med ett ännu fungerande Stjärnsundsurverk från tiden före 1830. Tornet har urtavlor åt samtliga väderstreck och siffrorna är belagda med bladguld. Taket är täckt med enkelfalsad plåt och bryts upp av flera takkupor klädda med spontad panel och smyckade med dekorativ gavelornamentering.

I Klosterskolan inrymdes förutom skolsalar för småskola, flickskola och gosskola också bostad för en gift lärare och rum för två ogifta lärare. Varje skolsal är försedd med separat entré, avklädningsrum och materialrum. Skolsalarna har stora fönster vilka sörjde för gott ljusinsläpp. Året då skolan togs i bruk, 1880, undervisades 178 barn.

Masugnsslagg, en biprodukt från järnframställningen, göts till byggnadssten mellan ca 1750 och 1950. Slagg användes redan vid 1700-talets slut till allehanda byggnader och var ofta ett dominerande byggnadsmaterial på orter med järnframställning. Slaggteglet i Klosterskolan är gjutet vid järnverket i Avesta.

Det gjutna slaggteglet gick inte att bearbeta i efterhand eller hugga som lertegel. Det var också mycket ömtåligt under själva avkylningen, som fick skötas omsorgsfullt. För att erhålla speciellt utformade och dekorativa slaggtegel göts varje form i råsandformar. I en ram fylldes då en lämplig blandning av sand och lera. En modell av det som skulle gjutas avtrycktes i formsanden, varefter slaggen göts i den uppkomna fördjupningen.

Ofta framställdes slaggtegel i ett par storlekar vid varje masugn, för att tekniskt möjliggöra hållbara murförband när stenen användes som byggnadsmaterial. På vissa orter göts även speciella profiltegel för takfoten och sockeln på huset. På en del platser utvecklades slaggtegelgjutningen till ett hantverk och just i Avesta verkar detta ha varit fallet där det på flera platser återfinns omsorgsfullt och detaljerat gjutna slaggtegel.

Klosterskolan är i dag i privat ägo och används för bostadsändamål samt till uthyrning av verksamhets- och föreningslokaler. Ägarna har lämnat sitt samtycke till att Klosterskolan byggnadsminnesförklaras och har också godkänt skyddsföreskrifterna.

Motivering till Länsstyrelsens beslut

Slaggtegel är ett för orter med järnframställning unikt byggnadsmaterial som vittnar om hur biprodukter tillvaratogs och utvecklades. I Avesta kom slaggtegelgjutningen att bli till ett hantverk med framställning av en ovanligt variationsrik mängd slaggtegelformer. Med sina tjugotal olika slaggtegelformer intar Klosterskolan en unik position bland hus byggda av slaggtegel. Troligen finns inget annat slaggtegelhus som uppvisar en sådan formrikedom. Klosterskolan besitter således ett stort arkitektoniskt och kulturhistoriskt värde.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten enligt bilaga 1.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Inger Eriksson, beslutande, företrädare för rättsenheten, företrädare för plan- och beredskapsenheten samt länsantikvarie Ulf Löfwall, föredragande.

Inger Eriksson

Ulf Löfwall

Bilagor:

Hur man överklagar

Situationsplan

Kopia till:

✓ Riksantikvarieämbetet, Samhällsavdelningen, Box 5405, 114 84 Stockholm

Dalarnas museum, Box 22, 791 21 Falun

Avesta kommun, Bildningsstyrelsen, 774 81 Avesta

Avesta kommun, Västmanland-Dalarna miljö- och byggnadsnämnd, 774 81 Avesta

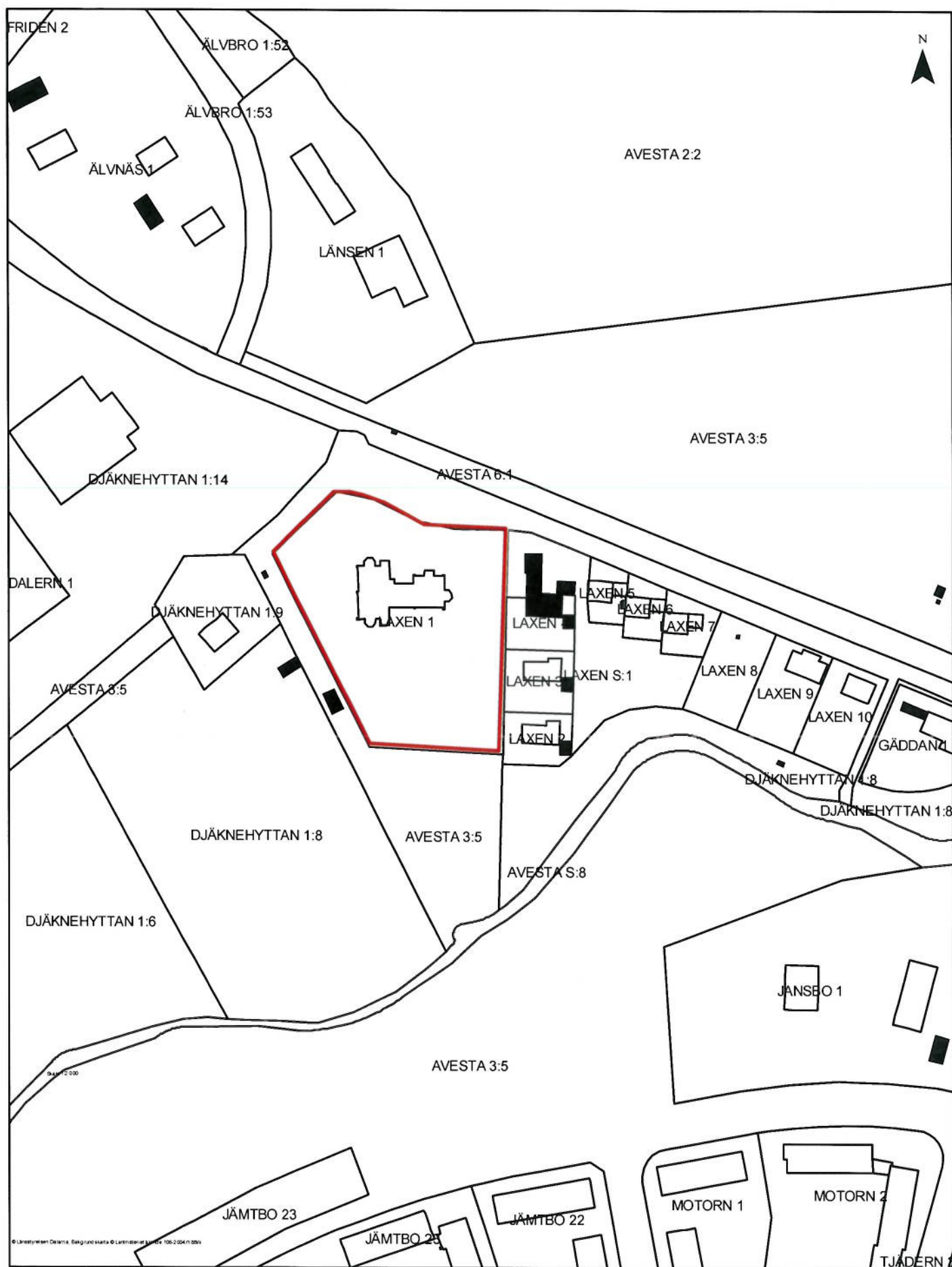
Lantmäterimyndigheten i Dalarnas län, Box 1962, 791 19 Falun

Plan- och beredskapsenheten

Ann-Marie Gunnarsson, Lavendelstigen 7, 771 43 Ludvika

Situationsplan

Bilaga 2

0 10 20 40 60 80 Meters

Skyddsområde